

ומעתה בנדון דיון שלצדדים אלו קיים מנהג לדון בפני בית דין התנועה, גם במקום זה בו הוגשה התביעה, אין לחייב את המשיבים להתדיין לפי דין תורה בפני בית הדין נגד המנהג שלהם

וכתב שם הגרי"ש אלישיב בפסק דינו בערעור בזו הלשון -

ובכן לדעתי לפי האמור, על בעלי הדין לחזור לבית הדין האזורי בת"א על מנת לברר נקודה זו, האם בית הדין של התנועה וועדת הפירושים כשרים לדון בנדון, או שהם נוגעים בדבר, כטענת המערערים ... במקרה ובית הדין האזורי לא ימצא שום דופי לא בבית הדין של התנועה ולא בועדת הפירושים, הרי מקום הדיון בשאלה... הוא בית הדין של התנועה... יגמור את מלאכתו ויוציא פסק דין בנדון. ואם ימצא שדבר זה נמצא במסגרת פירוש החוקה [של המפלגה], יחזיר את העניין לוועדת הפירושים ועל פיהם יקום דבר.²⁷

אין הגרי"ש אלישיב שליט"א רואה בבית הדין של התנועה 'ערכאות', משום שהוא פועל על פי חוקים ותקנות שנקבעו ע"י התנועה, ונקבעו על מנת לפעול על פי מסגרת החוקים והתקנות האלו. גם הגר"א גולדשמידט זצ"ל, בפסק דינו שם, אינו מערער על מעמדו של בית הדין של התנועה כגוף משפטי שרשאי לדון על פי כללים ותקנות שהוסכמו על ידי התנועה ונבחרה, למרות שאינם מתאימים לדין תורה.

(ד) "ערכאות שבסוריא" ובתי המשפט האזרחיים של מדינת ישראל

לא רק בתי דין של סוחרים אין לראותם כ'ערכאות', למרות שהם דנים על פי תקנות וחוקים שקבעו לעצמם, אלא גם מערכות משפט שהוקמו על ידי אותן עיירות שאין בהם חכמים הראויים להיות דיינים, ואינם דנים על פי דין תורה, מתוך הצורך למנות דיינים שישפטו ביניהם, על מנת שלא ילכו לערכאות של עכו"ם, אינם בגדר 'ערכאות'. בעניין זה פסק הרשב"א,²⁸ שאותן עיירות רשאים להיזקק להם, למרות שהם פועלים ודנים על פי חוקים ונמוסים. וכתב שם הרשב"א שבתי דין אלו הם "ערכאות שבסוריה", שמוזכרות במסכת סנהדרין.²⁹

בעניין זה כתב המאירי בזו הלשון -

ערכאות שבסוריה, שלא היו בקיאים בדין תורה, אלא דנין לאומד דעתם ובחוקים ונמוסים.³⁰

27. ע"ר תשכ"ח 135, חוגי הצעירים של המפד"ל ואח', נ' המפד"ל המזרחי הפועל המזרחי ואח', פד"ר ז, 225, 267.

28. שו"ת הרשב"א ב, רצ, הביאו הרמ"א חו"מ ח, א.

29. סנהדרין כג, א.

30. מאירי סנהדרין, שם.

ובהמשך דבריו שם, בד"ה ואמר אח"כ כתב -

פרשוה בגמ', שאינו מומחה, אלא הוא מאותם שהמחזהו רבים דרך הנהגה
מדינית כמו שבארנו בערכאות שבסוריה.

וצריך באור מהם אותם "חוקים ונמוסים" שמדבר עליהם המאירי. ולכאורה, דברי
המאירי סותרים את קביעתו של ה'חזון איש' הנ"ל (כפי שהבין והביא דבריו בא כוח
המערער), דפשוט הוא דאיסור מפורש לדון גם בפני פשרנים, כאשר קבעו מערכת
חוקים משלהם, והוסיף -

ואלה שקבעו, הרי עזבו המה מקור מים חיים לחצוב בורות נשברים. הם
מחללים את התורה ואין הבדל בין בא לפני גוים לבין בא לפני ישראל הדן
לפי חוקים בדוים והדבר יותר מוגנה כאשר המירו את משפטי התורה על
משפטי הבל.

לאור זאת עלינו להסביר, מדוע הזדקקות למערכת משפט אזרחית כ"ערכאות
שבסוריה", וכן לאותם בתי דין שהוקמו בהסכמת הציבור באותן עיירות, מותרת, כפי
העולה מדברי הרשב"א והרמ"א, ואין לראות בהם 'ערכאות', שאסור להיזקק להם,
אף שודאי הוא שאותם בתי דין פעלו דנו ופסקו על פי כללים חוקים ונמוסים שקבעו
לעצמם (אין לתאר פעולת בתי דין או מערכת משפטית אזרחית אחרת שאינה
מבוססת על כללים חוקים ונמוסים שקובעים את דרך הדיון והפסיקה).

וכן, יש להגדיר את ההבדל העקרוני שיש בין 'ערכאות שבסוריה' ובתי הדין של
עיירות, לערכאות בתי המשפט האזרחיים, שההלכה אכן רואה בהם 'ערכאות' לעניין
האיסור של "אלה המשפטים אשר תשים לפניהם – לפניהם ולא לפני הדיוטות". ועל
פי זה, יש להגדיר את ההבדל שבין ערכאות, לבתי דין משמעתיים של לישכת עורכי
הדין, נדון דנן, או לבתי דין של קבוצות אחרות בצבור כרואי חשבון, מהנדסים,
ארכיטקטים, שוטרים, עובדי מדינה ומפלגות, שבמסגרת הארגונית שלהם יש מערכת
משפטית פנימית ובתי דין משמעתיים.

ידועה גישה הרווחת בין משפטנים ושופטים, שבאה לידי ביטוי בדבריו של פרופ'
מנחם אלון בספרו 'המשפט העברי',³¹ שמבקשת לראות את מערכת המשפט האזרחי
בישראל כדוגמת 'ערכאות שבסוריה', המוזכרים במסכת סנהדרין,³² בהם ישבו
יהודים שלא היו בקיאים בדין תורה ולא הוסמכו כדיינים, אלא בני העיר קבלום

31. מנחם אלון, המשפט העברי תולדותיו מקורותיו עקרונותיו (ירושלים תשנ"ח), כרך א, פרק א,
עמוד 23, הערה 80 (להלן: המשפט העברי); כרך ג, עמוד 1606-1607, בהערה 38.

32. כג. א.

עליהם שידונו על פי אומד דעתם. וכן פסק הרשב"א בתשובותיו,³³ דבמקום שאין אפשרות להעמיד דיינים מומחים שבקיאם בדין תורה ובהלכה, וללא מערכת משפטית נמצאו הולכים לערכאות של נוכרים, שיכולים בני העיר לקבל על עצמם ולמנות כביית דין את אלו שאינם מומחים ובקיאם בתורה, ובלבד שיהיו אנשים כשרים יראי שמים שונאי בצע ואנשי מביני דעת.

הרמ"א, בעקבות הרשב"א, פסק -

ועיירות שאין בהם חכמים הראויים להיות דיינים או שכולם עמי ארצות וצריכים להם דיינים שישפטו ביניהם שלא ילכו לפני ערכאות של גוים, ממנים הטובים והחכמים שבהם אף על פי שאינם ראויים לדיינים, וכיון שקיבלו עליהם בני העיר אין אחד יכול לפוסלם וכל ציבור יכולים לקבל בית דין שאינם מן התורה.³⁴

אלא שיש להבדיל בין ערכאות בתי המשפט האזרחיים ל"ערכאות שבסוריא", וכמו שכתב החזון אי"ש,³⁵ וזו לשונו -

ואף על גב דליכא ביניהם דיין שידון על פי משפטי התורה ומוכרחים להמנות בעל שכל לפי מוסרי האדם, אינם רשאים לקבל עליהם חוקי עמים או לחוקק חוקים. שהשופט כל דין שלפניו לפי הנראה אליו זהו בכלל פשרה, ואין ניכר הדבר שעזבו מקור מים חיים לחצוב בורות נשברים, אבל אם יסכימו על חוקים הרי הם מחללים את התורה ועל זה נאמר - אשר תשים לפניהם ולא לפני הדיוטות, וכדאיתא בסימן כו. ואין נפקותא בין בא לפני אינם ישראלים ובין ישראל ששופט על פי חוקים בדויים, ועוד הדבר יותר מגונה שהמירו את משפטי התורה על משפטי ההבל. ואם יסכימו בני העיר על זה אין בהסכמתם ממש, ואם יכופו על זה משפטם גזלנותא ועושק ומרימים יד בתורת משה.

ה'חזון איש' מבדיל בין "ערכאות שבסוריא", שבית הדין עשה את המשפט והצדק על פי אומד דעתו ושכלו הישר ואינו כפוף לסדרי דין ודרכי ראיות ופסיקה שנקבעים על פי ספר חוקים, לערכאות המשפט האזרחיות שעושים את מעשה המשפט והצדק בכפוף לסדרי דין וראיות ופסיקה שנקבעו בספרי חוקים נוכריים.

אמנם, על דברי החזון איש, הביא פרופ' אלון³⁶ את דברי רבנו המאירי, שלפי הבנתו, יש בהם סתירה לדברי ה'חזון איש'. כאמור, כתב המאירי בזו הלשון -

33. לעיל, הערה 28.

34. רמ"א, לעיל, הערה 28.

35. לעיל, הערה 9, ד"ה ואע"ג.

36. המשפט העברי, כרך א, פרק ב, הערה 174, עמוד 121-122.

ערכאות שבסוריא שלא היו בקיאים בדין תורה אלא דנים לאומד דעתם
ובחוקים ונמוסים.³⁷

ובהמשך, דבריו בד"ה ואמר אח"כ כתב -

ופרשוה בגמ' שאינו מומחה אלא הוא מאותם שהמחוהו רבים דרך הנהגה
מדינית כמו שבארנו בערכאות שבסוריא.

מדברים אלו מבקש פרופ' אלון ללמוד, שכאשר מדובר על "ערכאות שבסוריא", לא
מדובר רק על בית דין שדן על פי אומד דעתו, אלא גם על בית דין שדן על פי חוקים
ונימוסים, ובכל זאת, מקובלת ערכאה זו בהלכה, ואין לראותה כ'ערכאות'. וכאמור,
בדברי המאירי האלו מצא סתירה לקביעתו של ה'חזון איש'.

אך נראה, שאין מדברי המאירי כל סתירה לדברי ה'חזון איש', דהמאירי לא קבע כלל
שערכאות שבסוריא היו כפופים לחוקים ונימוסים, אלא ציין שאותם דיינים, כיון
שלא היו בקיאים בהלכה השתמשו לעיתים בשיקול דעתם, ולעיתים בחוקים
ונימוסים נכריים שנראו להם לצורך פסיקתם באותה שעה. הם לא ראו עצמם כפופים
לפסוק רק על פי מערכת של חוקים ונימוסים שנחקקו על ידי נוכרים, ושימושם
באותם חוקים ונימוסים הוא במסגרת שיקול דעתם ושכלם בלבד. המאירי עצמו
מסכים ש"ערכאות שבסוריא" קבלו את סמכותם מתוך שהציבור "המחוסר דרך
הנהגה מדינית", היינו, שהציבור קיבל על עצמו להיות כפוף לדיינים, אף שלא דנו
על פי דין תורה אלא על פי שכלם או מתוך הידיעה שלהם בחוקים ונימוסים
אחרים. אבל, לא יעלה על הדעת שציבור יוכל לקבל על עצמו להיות כפוף למערכת
חוקים ומשפטים נוכריים, כאשר הוא כפוף לחוקי ומשפטי תורת ישראל.

בלשון אחר, סמכותה של המערכת המשפטית שנקראה "ערכאות שבסוריא" נובעת
מכוח הציבור, שמינה וקיבל על עצמו את אותם האנשים, ואומד דעתם ושכלם
הישר. אבל ציבור בישראל אינו יכול לקבל מערכת חוקים ומשפטים, שאינם משפטי
וחוקי התורה. לכן, אין ציבור רשאי לקבל על עצמו או להיזקק לבתי משפט
שכפופים רק לחוקים שזרים לתורת ישראל, שכן יש בזה הרמת יד בתורת משה.

יסוד איסור ההליכה לערכאות הוא איסור לאדם מישראל, וקל וחומר לציבור ועדה
בישראל, להיות כפופים מבחינה משפטית למערכת חוקים ומשפטים זרים, ולבתי
משפט שכפופים למערכה זו, שיעצבו את דרכי חייהם, ובזה לערער את כפיפותם
ונאמנותם לתורת ה' ומשפטיה.

על פי זה יש לבאר את שמצינו בש"ך,³⁸ בשאלה, אם אדם מקבל על עצמו בקניין
עכו"ם לדין, שמחלק בין מי שקיבל עליו משפטי עכו"ם, שאז אסור הדבר, למי

37. לעיל, הערה 30.

38. ש"ך חו"מ כב, טו.

שקבל עליו לדון לפני עכו"ם מיוחד, שאינו מחזיק את דתם, רק שעכו"ם זה נאמן בעיניו כקרוב או פסול, שקניינו מועיל.

וכתב שם ה'נתיבות' -

וכן נראה דאפילו בפני עכו"ם מיוחד אסור לדון אפילו בריצוי שניהם דהוי כמיקר שם אלילים.³⁹

ונראה לבאר, דהנתיבות סבור שבעכו"ם מיוחד גם כן יש איסור ערכאות של עכו"ם, אף שקיבל את האדם ולא את חוקי דתי העכו"ם, כאשר אותו עכו"ם מיוחד רואה עצמו כפוף על פי דתו לחוקי עכו"ם, ולא ידון ולא יפסוק על פי שכלו ושיקול דעתו, במקום שיש לו את חוקי דתי העכו"ם שהוא רואה עצמו כפוף להם. לכן, גם מקרה זה רואה ה'נתיבות' כאיסור, משום שלמעשה, יש בזה ייקור של חוקי עכו"ם ולא רק קבלת האדם ושכלו.

העיקרון שקבע ה'חזון איש', ודרך הביאור של דברי המאירי, באופן שאין מהם סתירה לעיקרון זה, מצאתי בדברי הגרי"א הלוי הרצוג זצ"ל בספרו "תחוקה לישראל על פי התורה", בתגובה לדבריו של הרב שלמה גורן, שהביא את דברי המאירי הנ"ל בעניין "ערכאות שבסוריא", ומהם הסיק בזו הלשון -

מעשה נתבררו לנו שני הברורים היסודיים שעמדנו עליהם.

בתי המשפט מסוג זה אינם קשורים לכל דיני התורה אלא רשאים הם לקבוע חוקים מיוחדים לדון "לאומד דעת ובחוקים ונימוסים".

בסוריא היה תקדים לבתי משפט מסוג זה שכתבנו, והקמתם על בסיס מדיני ארצי היא אפשרית וחוקית אם קבלום כל בני המדינה כלל⁴⁰.

על דברים אלו השיב הגרי"א הרצוג, וזו לשונו -

שהוא (המאירי) אומר שלא היו בני תורה, והיו דנים מאומד הדעת ובחוקים ונימוסים. והנה הפרט הראשון פשוט, שכיון שלא היו בני תורה דנו בכל מקרה של משפט מאומד דעתם, ולזה מהני קבלה. אבל הפרט השני קשה. שהוא אומר: "בחוקים ונימוסים", היינו, שהיו גם כללים שעל פיהם שפטו, והיינו חוקים ונימוסים שאינם בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה. והשאלה נשאלת, מאיזה מקור שאבו אלה החוקים והנימוסים? אם מספרי המשפטים של עכו"ם, כמה זה קשה לומר שתועיל קבלה, שהרי זו היתה קבלה מצד

39. נתיבות המשפט, שם, יד.

40. הדברים פורסמו לראשונה במאמר בעיתון "הצופה", ג' אדר א' תש"ח. לאחר מכן הובאו שוב בספרו של הגר"י א' הלוי הרצוג, תחוקה לישראל על פי התורה א, נספח ג, עמ' 149 - 152. (הציטוט. מעמ' 151).

אוצר החכמה

יהודים לדון על פי דיני עכו"ם! ומוכרחים לומר, שדיני הגוים בזמנים ההם לא התייחסו למקור אלילי, ואין זה מייקר אלילים. ויש לנו לתאר לעצמנו, שהם לקחו את החוקים והנימוסים שיסודותיהם מהמשפט הרומאי או מהקודקס הרומאי סורי, שעדיין היה במציאות, ואז הכריזו שאינם מקבלים אותם חס וחלילה על יסוד האבטוריטה של המחוקקים הסורים רומאים, אלא מפני שהם בעצם מתקבלים על דעתם. אך גם זה לא פשוט, שעל כל פנים הזניחו תורת משה וחז"ל, והלכו לשאוב ממקורות נוכריים. ובשלמא אם מפני בורותם דנו לפי שכלם, אין זה כל כך רע, אבל אם למדו מן הגוים, למה עזבו מקור מים חיים ומצאו להם בורות נשברים? והרי יש בזה על כל פנים משום מייקר שם עובדי אלילים, בזמן שיש לנו תורת אלוקים חיים וחז"ל! ומסתבר שכוונתו (של המאירי) שתיקנו לעצמם על פי שכלם לבד דרכים וכללים משפטיים.⁴¹

אוצר החכמה

כך ביאר הרב הרצוג את דברי המאירי, דאין ב"ערכאות בסוריא" כל קבלת סמכות של מערכת חוקים ונמוסים אחרים, ודרך שיפוטם ופסיקתם הייתה על פי שכלם, אשר קבעו לעצמם מתוך ידיעת חוקים ונמוסים שהם מתקבלים על דעתם. ועל פי פירוש זה, דחה הרב הרצוג את הקביעה השנייה שבמאמרו של הרב גורן.

על דברי היסוד הראשון, שיש אפשרות חוקית להקים בתי משפט "מדיני, ארצי אם קבלום כל בני המדינה בדרך כלל", השיב שם הרב הרצוג בזו הלשון -

כי זה ברור שלא יקבלו עליהם את הטורח לחדש שיטת משפט משכלם, ויחברו להם קודקס מתוך משפטים של גוים. ומה הועילו חכמים בתקנתם? ומה מקום לשימוש בעקרון של קבלה, שזה יועיל לענייני קבלה של דיינים ועדים פסולים, אבל לא לבחירת שיטת משפטים גויית, שלזה לא תועיל שום קבלה, והלא אפילו דינא דמלכותא דינא שיש לו מקור בתלמוד הקבילי וצמצמו הפוסקים ז"ל באופן שלא יעקרו דיני תורה.

הנובע מהאמור, שערכאות שבסוריה אמנם פעלו על פי "חוקים ונמוסים" כפי שכתב המאירי, וכפי שכתב הרב הגרי"א הרצוג "ומסתבר שכוונתו של המאירי שתקנו לעצמם על פי שכל לבד, כללים משפטים", שהם מסגרת עבודתם כבתי דין. הערכאות שבסוריה לא יצרו או חצבו משכלם ודעתם שיטת משפט חדשה, שבנויה ומיישמת ערכי צדק ויושר ודרכי עשיית משפטי צדק, ובודאי שלא אימצו מערכות משפט של נכרים מחוקקים או מערכות משפט של דתות אחרות, והכפיפו עצמם לדון ולפסוק על פיהם. וכפי שכתב החזון איש שם על ערכאות שבסוריה, "אבל אם

יסכימו על חוקים הרי הם מחללים את התורה "ועל זה נאמר אשר תשים לפניהם ולא לפני הדיוטות".

כל מגמת הקמת ערכאות כדוגמת "ערכאות שבסוריה" הייתה, כפי שכתב הרשב"א שם בתשובתו, שאם העיירות והקהילות היהודיות לא יעמידו מתוכם יהודים אנשים כשרים ויראי שמים שונאי בצע ואנשי מביני מדע נמצאו הולכים לערכאות של נכרים ורבו האנסיין. ואם נפרש את דברי המאירי כפי שפירשם הגר"ש גורן והשופט (בדימוס) מנחם אלון, מה הועילו חכמים בתקנתם, לבנות מערכת משפטים שכפופה ובנויה על מערכת חוקי נכרים, שהגדרתה 'ערכאות' שחל אסור להזדקק להם?

גם המאירי עצמו, במסכת בבא קמא, כתב בזו הלשון -

כל מה שאמרנו בדין המלכות, שהוא אצלנו דין גמור, הוא בחוקים שחוקק הן לתועלתו הן לתועלת נכסיו... אע"פ שהוא נגד דינין שלנו דין הוא ... וזהו שאמר דינא דמלכותא ולא אמר דינא דמלכא כלומר הדינים הראויים לו מצד המלכות אבל מה שהוא מחדש מחמת אונס או דינים שהאומות מחזיקות בהם מתורת ספריהם ונימוסי חכמיהם הקדומים כנגד דינים שלנו, אינן בכלל זה שאם כן כל דיני ישראל בטלים הם.⁴²

אמנם, דברי המאירי מתייחסים לחוקים השייכים לסדר דין בערכאות של נכרים, אלא על האמור בגמרא שם,⁴³ שישראל שיש לו עדות לטובת גוי, שתבע את ישראל בערכאות של נכרים, שלא יופיע ויעיד, משום שבאותם ערכאות מוציאים ממון על פי עד אחד, בניגוד לדיני התורה. והגמרא אינה מקבלת את דרכי הראיות ב'ערכאות', שנקבעו על פי ספרי חוקים, גם משום הדין דדינא דמלכותא. אולם העיקרון שמערכת משפט שכפופה למערכת חוק משפט נכרים, אין לקבלה מדין תורה משום דינא דמלכותא, ודאי עמד כנגד עיני המאירי כשאר דיבר על "ערכאות שבסוריה". לכן, ודאי שאין לפרש דבריו בעניין "חוקים ונימוסים", שהם (=דיני הערכאות) כפופים להם ופועלים בכפיפות להם, דזה ודאי שאסור שישראל יהיו כפופים למערכת חוק ומשפט נכרים אלו.

לאור האמור, ודאי שדברי ה'חזון איש' בנוגע לערכאות אזרחיות, שיש לראותם במסגרת איסור פניה ל'ערכאות', מושתתים על העובדה שמערכות אלו כפופות למערכות חוקים ומשפטים שנחקקו, נוצרו ונקבעו על פי ספרי חוקים זרים, או חוקים שנחקקו בבתי מחוקקים זרים, ובמסגרות שיפוטיות שפסיקתם הופכת לחקיקה שיפוטית. אין דבריו מתייחסים כלל למערכות משפט שנקראות "בתי דין", שהן

42. מאירי ב"ק קיג,ב.

43. בבא קמא. שם.

מערכות פנימיות של גופים חברתיים כמפלגות או גופים וסקטורים חברתיים כלכליים כרואי חשבון, עורכי דין וכדומה, שהם חלק מהארגון הפנימי של אותם גופים, ואותם "בתי דין" פועלים על פי מערכת כללים, חוקים ותקנות שנקבעו ע"י אותו גוף או אגודה, לשמירת הקיום והאינטרסים שלהם, ורשאים אותם גופים וארגונים להסכים ביניהם באיזה אופן, ואלו כללים ותקנות ישמרו על קיומם התקין, ומי הגוף השיפוטי שיגן על האינטרסים שלהם בכל הנוגע לענייני ממון ועניינים שבין אדם לחברו.

קביעה זאת מצינו בדברי המהרש"ך והכנה"ג בשו"ת בעיי חיי הנ"ל, שבארו מדוע אין בהקמת בית הדין של הסוחרים משום אסור 'ערכאות', למרות שאין בית דין זה דן על פי דין תורה אלא על פי חוקים ונימוסים וכפי תקנותיהם, כאשר חוקים ותקנות אלו מטרתם להגן על חיי מסחר תקינים וכפי שכתבו שם. ויש לומר, שגם בתחום סדר הדין ודרכי הראיות והחוקים והכללים שע"פ יפסקו בית דין זה, לא היו על פי דין תורה אלא נקבעו לייעל את הטפול המשפטי ולזרזו באופן שהמסחר לא יתנהל בצורה שענייני הממון והמסחר יפגעו כאשר הצדק והיושר והשכל הישר של בית הדין הם הבסיס לדין ולמשפט.

(ד) כפיפות בית הדין המשמעתי של לשכת עורכי הדין למערכות המשפט האזרחיות

בית הדין המשמעתי של לשכת עורכי הדין מתמנה כדי לפעול למען מלוי האינטרסים המובהקים של לשכת עורכי הדין, כשאחד המרכזים שבהם הוא, הקפדה על קיומם של כללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית) התשמ"ו - 1986. כללים אלו נקבעו על מנת לשמור על דרכי פעולתו של עורך הדין באופן הולם, הגון ומוסרי, עם כל הגורמים שהוא בא עמם במגע במסגרת עבודתו, כפי שנאמר בפרק ב' (הוראת יסוד), סעיף 2 (שבכללים הנ"ל) -

עורך דין ייצג את לקוחו בנאמנות במסירות ללא מורא תוך שמירה על הגינות, על כבוד המקצוע ועל יחס כבוד לבית המשפט.

וכאמור בסעיף 1 שבכללים -

"בית משפט" - בית משפט, בית דין וכל ערכאה שיפוטית או מעין שיפוטית שהוקמה על פי דין.

מסגרת פעולתו של בית הדין המשמעתי היא, כללי לשכת עורכי הדין (סדרי דין בבתי הדין המשמעתיים), תשכ"ב - 1962 שהתקינה המועצה הארצית של לשכת עורכי הדין, ולמסגרת תקנות וכללים אלו כפוף בית הדין המשמעתי, ואין הוא כפוף